

Laudatio Clara Meijer-Wichmannpenning 2013 toegekend aan het team van de TV documentaireserie UITGEZET, uitgesproken door Rudolf de Jong

Beste mensen van Uitgezet, beste vrienden van Uitgezet en beste allemaal.

Nederland kent mensen zonder papieren, sedert de komst der Batavieren.

In de meer dan twintig eeuwen die sindsdien verlopen zijn kwamen er vreemdelingen ons land binnen. Soms waren zij welkom. Vaak werden zij onverschillig bejegend en soms afwijzend, ja vijandig ontvangen.

Openlijke vijandigheid in de Nederlandse politiek sedert de Tweede Wereldoorlog viel voor het eerst te beluisteren bij de Centruumpartij. Ik herinner mij dat die partij er eens zijn vreugde over uitsprak omdat een vreemdeling zonder papieren het land was uitgezet. Iemand zei mij toen, 'ja, iedereen valt nu over de Centruumpartij heen. Maar in de praktijk van het vreemdelingenbeleid zijn de andere partijen geen haar beter'.

Ik had daar geen direct antwoord op. Later bedacht ik mij dat er toch verschil was. Voor de Centruumpartij was de uitzetting een succes, een overwinning. Voor de andere partijen was het eerder een nederlaag. Nu kan ik dat niet meer zeggen. Uitzettingen worden als politieke successen gezien. Het denken is veranderd. Dat blijkt al in het woordgebruik. Zo spreken we van illegalen in plaats van mensen zonder papieren. Ik geef enkele andere voorbeelden.

In de NRC trof ik laatst de volgende zinsnede aan: '...uitgeprocedeerde vreemdelingen die verder niets misdaan hebben'. Ik viel over het woord 'verder'. Alsof vreemdeling zijn op zichzelf al iets verkeerd is!

In de Tweede Kamer zei staatssecretaris Teeven: '...om heel eerlijk te zijn (ben ik) wel een beetje moe' van het kinderpardon. Niemand protesteerde of wees er op dat hij dan moe was van de rechten van het kind zoals die in door Nederland aanvaarde verklaring internationale verdragen zijn neergelegd.

Regelmatig valt een getal. Vier duizend, het aantal uitgeprocedeerden dat moet worden uitgezet. Ik moet dan aan de Sovjet Unie denken. Daar werd van boven af bevolen hoeveel koelakken of contrarevolutionairen in een bepaalde stad of bepaald gebied moest worden opgepakt. Mensen zijn dan nummers.

Nederland is herhaaldelijk op de vingers getikt door de Raad van Europa vanwege schendingen van mensenrechten verdragen. De reactie op de klachten was steevast: 'Ik kan mij hier niet in herkennen'. Dit ontkennen is een typisch voorbeeld van de arrogantie van de macht. Liever gezegd, het is een negeren van wat men niet kan ontkennen.

Tegen dit negeren en ontkennen van mensenrechten keert zich de documentaireserie Uitgezet die afgelopen zomer in vier afleveringen door de Vara werd uitgezonden en later werd herhaald. Centraal in Uitgezet staat de vraag wat het kinderen doet die gedwongen zijn of worden ons land te verlaten. In de NRC schreef iemand over een 'huiveringwekkende documentaire'.

De kinderen komen terecht - en worden daar door Uitgezet gevolgd - in landen die hen geheel vreemd zijn, o.a. Irak, Afghanistan, Ghana, Kosovo, Armenië. De helft van het is getraumatiseerd. Een kwart (later las ik een derde) is suïcidaal. Allemaal willen zij terug naar Nederland. Het zijn Nederlandse kinderen, vaak in Nederland geboren, die uit de Nederlandse samenleving zijn gezet, naar landen waar zij niet kunnen inburgeren.

Hun mensenrechten worden op allerlei wijzen geschonden. Zij worden gevangen gezet, in detentie, een versluisend woordgebruik. Onderwijs wordt hen onthouden want zij kennen de taal niet van het land waar zij terecht zijn gekomen. De ouders zijn soms in verschillende landen. Zij zitten in oorlogsgebieden en zeer repressieve samenlevingen.

Het juryrapport van de Liga en j'accuse zegt: 'De serie toont de grote discrepantie tussen enerzijds de rechten van het kind die Nederland op grond van onder andere het Kinderrechtenverdrag verplicht is te eerbiedigen en anderzijds de praktijk van het Nederlands asielbeleid dat het belang van het kind en de rechten die kinderen toekomen met voeten treedt. De schendingen zijn veelsoortig, talrijk en vaak ingrijpend zoals ook blijkt uit diverse rapportages. Door de verantwoordelijke autoriteiten wordt vaak getracht het af te doen als incidenten, hetgeen niet in overeenstemming is met het feit dat de praktijk van het Nederlands asielbeleid de Raad van Europa al meerdere keren aanleiding heeft gegeven om Nederland op de vingers te tikken.'

De penning is eerder uitgereikt aan personen en organisaties die zich hebben ingezet voor de rechten van kinderen. Evenzo aan personen die zich inzetten voor mensen zonder papieren en ook aan mensen die via televisie of toneel aandacht vroegen voor, en daardoor kijkers en toeschouwers bewust maakten, van de mensenrechten. Uitgezet bestrijkt alle drie deze gebieden.

De Liga en j'accuse reiken de penning uit als bewijs van erkentelijkheid en tevens als een aanmoediging; ga door met op te komen voor de mensenrechten, met het bekend maken van de schendingen ervan door Nederlandse autoriteiten.

De penning is genoemd naar Clara Meijer Wichmann. Zij leefde van 1885 tot 1922 en was juriste. Op allerlei gebieden van de mensenrechten is zij actief geweest en bepleitte daarbij dat er een eenheid moest bestaan tussen doel en middelen. Daarom verwierp zij elke vorm van dictatuur, ook die van de zogenaamde dictatuur van het proletariaat, en elke vorm van repressie.

Zij kwam op voor de rechten van de vrouw en was o.a. betrokken bij de tentoonstelling 'De vrouw' in 1913, die dit jaar herdacht is en zij maakte zich sterk voor de humanisering van het strafrecht. Actief nam zij deel aan de antimilitaristische en anarcho-syndicalistische bewegingen.

Allemaal andere mensenrechten dan die in Uitgezet aan de orde komen. Met de documentairereeks had zij echter gemeen dat zij als publiciste, sprekerster en docente trachtte een zo breed mogelijk publiek te bereiken.

Uitgezet kon niet alleen veel meer mensen bereiken, van het grootste belang is dat het schendingen van mensenrechten betreft waar Nederlanders niet graag mee geconfronteerd worden, en wel schendingen door Nederlandse autoriteiten.

Ik heb indertijd college gelopen bij professor Presser, die met 'Ondergang' het lot van de Nederlandse Joden in de bezettingstijd heeft beschreven. Hij had hiervoor veel gesprekken met de

daders en met andere Duitsers gevoerd. Over hun 'wir haben es nicht gewusst' zei hij eens dat dit voor heel veel Duitsers waar was. De vraag is echter: waarom hebben zij het niet geweten? En het antwoord hierop luidt: omdat zij het niet wilden weten.

Men kan de schendingen van de rechten van kinderen die door Uitgezet naar voren zijn gebracht natuurlijk niet met het lot van de Joden op één lijn zetten. Maar wel het niet willen zien. En evenzo het bewust buiten de aandacht houden van wat er gebeurt. Het uitzetten van mensen geschiedt het liefst in alle rust en stilte. Arrestaties worden niet van te voren aangekondigd. Mensen die in een vliegtuig uitgezet worden zijn soms geboeid. Wel met speciale handboeien, zodat het niet zichtbaar is voor de andere passagiers. Ook dit soort zaken maakte Uitgezet zichtbaar.

Voor de politiek is het allemaal geen issue. Men heeft het over incidenten terwijl het om het systeem gaat. Ideeën om het systeem te veranderen hebben de politieke partijen niet. Mensenrechten worden gezien als zaak van individuen. Ze zijn meer, zij zijn een zaak van de samenleving.

Onlangs las ik een uitspraak van de Hoge Raad. Deze ging over kwakzalvers, niet over mensenrechten. Mocht de Vereniging tegen de Kwakzalverij van de methode die een therapeute bezigde zeggen dat het kwakzalverij was? De Hoge Raad zei ja want het is een 'hoogwaardig belang' dat 'misstanden die de samenleving raken niet, door gebrek aan bekendheid bij het grote publiek, kunnen blijven voortbestaan'.

Wij hopen dat de mensen van het team van Uitgezet aan misstanden op het gebied van de mensenrechten, die altijd de samenleving raken, bekendheid blijft geven.